

Székely Ház Budapesten

„Ott fenn, az erdélyi hegyek között él egy nép, a székely, kiről álmodom. Tartja a viseletét emberemlékezet óta. És őt is ez fogja megtartani. Ez a nép nem hevert soha. Dolgozik látástól-vakulásig nap-nap mellett, s mégis szép és egészséges. Miért.

Mert ésszel élt, mióta csak van.

A menyecskék tartása olyan, mint a szálfáké az erdőben. A ruhájuk? Maguk szövök-fonják minden holmijukat, s mosó náluk még a posztó is, mert a székely asszony okos, tehát tiszta. A házban nincs cifraság, amit takarni gond, hanem a használati tárgyai és minden, ami szükséges, okosan szép.

Szépére van szőve az abrosz, a türolköző, a párnaciha. Művészei a szövésnek. Minden székely egy ezermester. Hát a férfiak szép kézi faragásai, kapu, mestergerenda, lóca, asztal, láda, szék? Szép a tejesköcsög, a káposztás fazék. Ügyesen, takarosan van megépítve a lakóház, de még az ólak is. Bámulaton ügyesek mindenben. És tiszta, olyan tiszta náluk minden, mint a pohár.

A székely asszony okos, tehát szorgalmas és munkás. Kutyakemény, mozgalmas élethez van szokva, soha nem várja a sült galambot. Józan és tudja, hogy a saját eszén és két kezén kívül másra nem számíthat.

A viselete egyszerű, egészséges és tiszta, olcsó, tartós, házias és mégis oly szép.

A sors próbálja most ezt a népet, de hiszem, hogy elveszni nem fog, s az ők szép erényeit mindenkor felhozom példának.”

Vajon ki a szerzőjük ezeknek a szinte már imádságos mondatoknak, ki írta, mikor és miért?

Lett volna-e avatottabb szakértője a székely népművészetnek abban az időben, 1938-ban, Budapesten Zsindelyné Tüdős Kláránál? Írónő, rádió-előadó és főképpen a Magyar Királyi Operaház kosztümtervezője. Harmincéves korában hívták meg az Operába ruhatervezőnek, és egy év múlva Kodály Zoltán népies daljátékát, a *Háry Jánost* Tüdős Klára kosztümjeiben vitték sikerre az Operaház művészei. De még mekkora sikerrel! A színpadon felhangzó ősi magyar népdalok világszerte visszhangot váltottak ki, 1927-ben New Yorkban, 1931-ben Kölnben és Aachenben. Tüdős Klára a mindennapi városi életben is meg akarta honosítani az öltözetek népi motívumait, ezért a belvárosban divatszalon nyitott, amely ismertté, kedvelté tette a székely szötteket, a párnahímzést, a Matyóföld és más magyar tájegységek kincseivel együtt a székely népművészetet.

Igazi nagyszony Tüdős Klára, noha nincs még negyven esztendő. Fő támogatója a Győrffy-kollégiumnak, a magyar tehetségek legendás alakító műhelyének. Otthonában mindig szívesen látott vendégek a népi irodalom akkoriban feltűnt egyéniségei. Első nyomtatásban megjelent, nagyobb lélegzetű munkája életcélját, küldetését fogalmazza meg: *A falu protestáns értelmisége a magyar népi kultúra szolgálatában* (1940).

Áldozatkész tevékenységét megkönnyítette, hogy (második) férje, Zsindely Ferenc – maga is író, költő – a negyvenes évek elején Magyarország kereskedelmi és közlekedésügyi minisztere volt. Tüdős Klára mellette nem kegyelmes asszony, aki ezt a címet „hivatalosan” viselhetné volna, hanem a hajdani debreceni papleány, aki lehetőségei szerint a magyar nép egészét szeretné felemelni. Majd 1944-ben, férjével együtt, üldözött baloldaliak és zsidók sokaságát menti budai villájában. Jön a saját kirekesztettségük ideje 1945 után, mikor hajdani miniszter férjét követi abba a Balaton-parti nyaralóba, ahol Zsindely Ferenc kertész munkásként keresi a kenyerét. Mindezekről bővebben olvashatunk az 1978-ban, még Tüdős Klára életében, Zürichben megjelent emlékiratában: *Csizma az asztalon*.

Most pedig a székely népre és művészetére oly hízelgő szavaival Budapest belvárosában, a Csengery utcában találkozom. Illő keretben: székely népi bútorok, szöttek, könyvek és festmények között.

Itt, a VII. kerületben, ahol a két háború között egy kísérleti kisszínház, a Csengery utcai színház, vagy másként: Vasúti és Hajózási Klub Színháza talált otthonot, a 15. szám alatt, a bejáratnál csábító felirat: *Székely Ház*. Egészen pontosan szólva, ez a Közlekedési Dokumentáci-

ós Kft. székháza, amelyben a tulajdonos, egy Erdély-rajongó ember két évvel ezelőtt a budapesti székeleyek otthonát rendezte be.

A Tüdös Klára idézetet egy korabeli pesti székely egyesület lapjából kölcsönözték. *Élet-erek*, ez volt a címe, először egy különös újságban jelent meg. A hetilap a *Hargitaváralja* nevet viselte, tudományos, szépirodalmi és társadalmi lapként ajánlotta magát. 1938-ban harmadik évfolyamát adta ki. Felelős szerkesztője Jóna János, főszerkesztője dr. Szacsavay József. A felelősszerkesztő egyben a földrajzilag betájolhatatlan székely község „bírója” volt. Ez a szellem-település: *Hargitaváralja Jelképes Székely Község*. Budapesten és az anyaországi városokban tanuló vagy itt letelepedett székelyek egyesülete.

Bármennyire „légius” jelenség Hargitaváralja Jelképes Székely Község, volt szabályszerű „faluháza”, a Vilmos császár körúton, az 55. szám alatt – ma Bajcsy Zsilinszky Endre út – főiskolás diákokthont tartott fenn a Tanács körút és a Rákóczi út sarkán, egy sokemeletes épületben, ahol szállást és kosztot nyújtott a rászoruló székely fiataloknak.

Érdemes lenne egyszer összeszámolni, hány erdélyi magyar értelmiségi végezte – Trianon után – egyetemi, de akár középiskolai tanulmányait a csonka országban. A kiváló kolozsvári néprajztudós, a német nyelv egyetemi tanára jut eszembe, dr. Nagy Jenő, aki a pápai református gimnáziumban érettségizett, mivel szülőföldjén a román bizottságok elgáncolták a vizsgán. Vagy itt a legendás *Kicsi Sándor* tanár úr a háromszéki Dálnokból, akit ragyogó képességei juttattak a nagyhirű Eötvös Collegiumba és aki 1942-ben a szép magyar ejtés versenyét nyerte meg, pedig a bírálóbizottság elnöke a nyelv dolgában páratlanul szigorú Kodály Zoltán volt; hát ezt a Kicsi Sándort a román bizottság érettségi vizsgáján kétszer is megbuktatta. Akkoriban ugyanis a magyar iskolák végzősei idegen tanárok, román bizottság előtt tettek vizsgát, ami éppen csak vizsgának nem volt nevezhető. A tudós tanár úr, a Székely Mikó Kolégium egykori diákja így emlékezett erre: „1938 júniusában a brassói „aguna Andrásról elnevezett román görög keleti főgimnáziumban álltam vizsgára. Nem lettem érettségizett. Az 1938 szeptemberében és az 1939 júniusában a brassói Ion Mesotáról elnevezett állami román főgimnáziumban – valamikor ez volt a egyszerű brassói magyar állami főreáliskola, a magyar királyság legszínvonalasabb középiskolája – megismételt érettségi vizsgáim sem sikerültek”. Végül 1940 júniusában a budapesti református főgimnáziumban szerezte meg az érettségi bizonyítványt, és feleletei alapján az egyik tanár, a kolozsvári dr. Barthos Kálmán azonnal beajánlotta a tudósképzés európai rangú műhelyébe, az Eötvös Collegiumba.

Kicsi Sándor dr., a magyar lexikonszerkesztés immár nyugalmazott direktora, nyolcvan éves öregségében is szívesen emlékezik arra az összetartásra, egymás segítésére, ami a két háború között a budapesti székely fiatal diákok életét jellemezte. Egymás után alakultak a különböző körök, egyesületek, társaságok, amelyek otthon nyújtottak magyar földön, az eleinte mégis idegen világvárosban a Székelyföld, egész Erdély odahaza üldözött, elgáncolt fiainak és leányainak. Erdélyi Férfiak Egyesülete – ez még a húszas évek elején jött létre –, aztán az Erdélyiek Szövetsége, önképzőkörök, cserkészcsapatok, ezek sorában Hargitaváralja Jelképes Székely Község. Majdnem kifelejtettem a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületét, amelyet őt székely fiatal hozott létre, még az 1920-as évek elején. Egyikük: *Csanády György* – a Székely Himnusz szövegírója. A SZEFE – vallotta 1941-ben Csanády, több verseskötet szerzője, „a mi akkori otthontalanságunkban hazánk, szegénységünkben otthonunk, árvaságunkban anyánk, világból kiesettségünkben egész világunk volt”.

Ha bejöttem ebbe az utcába, nem kerülhetem meg a Székely Himnuszt, ennek a kornak és ezeknek a székelyeknek az imádságos énekét. Mert ott született székely fiatalok összefüggésűen, a budai hegyekben, a „májusi Nagyáldozaton”.

Mi volt ez a misztikumot sugalló „Nagyáldozat”? Valamikor annak tartották – akik csak hírből hallottak róla –, úgy vélték, hogy egyféle „magyar pogányság”, a Fehér Ló áldozata, ilyen elkeseredett ötlet nem egy született akkoriban Budapesten. Kellő távlatban és közismert nyugodtságukkal nyúlunk vissza azokba az 1920-as évekbe, és hívjuk tanúságra a „Nagyáldozat” egyik megálmodóját, Zakariás Gergely Sándort.

Szülőföldjükre, Erdélyre emlékeztek legtöbbször a Zugligetben, Budán, mivel ez hasonlít leginkább a székely tájakra. Székely népviseletbe öltöztek, botokat faragtak, szalagokat hímeztek, koszorúkat fontak és krónikákat írtak. Érezni akarták maguk körül az egybetartó testvériséget és az elhivatottságot. Lustrát tartottak az elmúlt esztendőről, mit hozott az éle-

tükbe. Néha ezren, máskor kétszázan jelentek meg ezeken a májusi ünnepeken. Éneket írtak bujdosásukról. Ezek egyikéből lett majd a Székely himnusz.

Székelyudvarhely nagyasszonya, dr. Bakk Elekné dr. Takács Sára – aki végzett orvosként került Hódmezővásárhely tanyavilágából a székelyek közé, Bakk Elek jó emlékezetű orvosi szakíró feleségeként – úgy emlékszik, hogy a Székely himnusz „1923-tól már számrakelt, a székely kivándoroltak énekelték a budai hegyekben, éppen *A májusi Nagyáldozat* jegyében – legtöbbször Zugligetben – rendezett cserkésztalálkozókon”. Gábor Dénest idéztem, aki 1998-ban úttörő füzetet adott ki a népénekké lett Csanády-versről, s ebben megszólaltatta Bakk Elekné Takács Sárát is. A doktornő ugyanis Csanády György családjának közeli barátja volt, tehát koronatanú.

Kell is a tanúszkodás, mert az utóbbi fél évszázadban különös per támadt a Székely himnusz körül. Zeneesztéták vagy éppenséggel politikusok azt a vádat fogalmazták meg, hogy az ének értéktelen, ha nem éppen giccs. Magam a védelem oldalán jelennék meg, ha beidéznenek a láthatatlan bíróság elé. Táryszerű rideg érve az, hogy Csanády György költő volt, akinek az életpályáját a magyarországi irodalmi lexikonok szükségesnek tartották bemutatni. Csak a *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon* első kötete (1981) feledkezett meg róla olyannyira, hogy a nevét sem említi meg. Benedek Marcell *Magyar Irodalmi Lexikona* 1963-ban részletes címszót közölt Csanádyról, a diktatúra erős cenzúrája ellenére. Felsorolja a címszó Csanády mind az öt verseskötetét, köztük *A májusi Nagyáldozat* is; elmondja, hogy az első magyar hangjátékíró volt, rádiódarabjai a *Csokonai*, a *Katona József*, a *Marconi*, a *Szombat este* és mások sikert arattak. Péter László *Új magyar irodalmi lexikona* 1994-ben, viszonylag még részletesebb címszót közöl Csanády Györgyről, és ki is bővíti az 1963-as értékelést, így: „Sok műsort állított össze Erdély életéről. A Székely himnusz (1921) szövegének írója.”

Van egy lélektani érve, amit az esztétika nem mindig szokott érzékelni. Magam a Székely himnusz a Székely Mikó Kollégium bentlakásában hallottam először és tanultam meg. Egyik osztálytársam, Kovásznai Miklós – kiváló tanító lett belőle – tanította meg nekünk. Csak halkan, nagyon halkan énekelhettük: a kollégium ablakai alatt mindig ödöngött egy-két román rendőr, „lázas” szavakra lesve. Csanády György verse és Mihalik Kálmán zenéje a zugligeti összejöveteleken a hazavágyódás, a népféltés érzéseit szólaltatta meg. Erdélyben tiltakozás volt kisebbségi elnyomottságunk ellen. Itt is, ott is a nemzet együvé tartozása fejeződött ki az énekekben. Az 1989-es történelmi változások után pedig szinte „második himnuszunkká” tette a nyíltan megvallható magyar lelki egység. Éneklük a csíksomlyói búcsúsok, énekeltek Nagyvárad bazilikájában szilveszter éjszakáján és felhangzik Zalaegerszegen meg Nagykanizsán.

Amit Csanády Györgyék alkalmi összejöveteleik kántájának szántak, közös imádságunk lett. Csak a születése körülményei felejtődtek el. A folyam láttán eszünkbe jut-e mindig a forrása is?

Pedig tekintélyes egyesület volt Hargitaváralja Jeképes Székely Község. Szabályszerűen megválasztott „falusi előljáróságban” helyet foglaltak székely születésű tábornokok, Dálnoki Veress Lajos, Nagybaconi Nagy Vilmos, a „leghumánusabb magyar honvédelmi miniszter”; a „kisbíró” például pávai Vajna Viktor tábornok volt, főbíró árkosi Veress Gábor, a MÁV alelnöke, főjegyző dr. Balázs Dániel törvényszéki bíró; „esküdtek” voltak altorjai Apor Vilmos, akkoriban gyulai plébános, a későbbi vértanú, Győr püspöke, Rugonfalvi Kiss István történész-professzor, aki akkoriban, 1938 karácsonyára jelentette meg kétkötetes, alapvető művét: *A nemek székely nemzet történetét* – de elfeledkeztünk a munkáról is, a szerzőjéről is! A névsorban ott találjuk Tamási Áront és Nyíró Józsefet is.

Majd a bécsi döntés után, mikor a történelem teremtette meg újra a nemzet egységét, Hargitaváralja gazdasági támogatást nyújtott a Székelyföldnek: 1942-ben létrehozták a Székely Házat, a Liszt Ferenc tér 4. szám alatt vásárolt épületben. Egyik szervezőtitkára Orbán Dezső közigazdász. Nyugdíjasként, 87 évesen Kézdivásárhelyen él, az Új utcában. Sok mindenről beszélhetne, egyebek között arról a hároméves kényszermunkáról, amit 1956-os szerepléséért kapott. Tekintete most is előre néz, a közbirtokosságok helyreállításáért verekedik. Én a Székely Házhoz fordítom vissza, mondja el ő:

– Székely háziipari termékeket exportáltunk nyugati országokba, főleg Svájcba. Korondi kerámiát, kovásznai posztót. Keresett cikkek voltak. Igyekeztünk munkát szerezni a székely munkaerő fölöslegnek, amely most már nem mehetett bukaresti építőtelepekre vagy regáti

napszámos munkára. A Dunakeszi Konzervgyár – megvan most is – alkalmi munkásokat keresett, paprikát kellett takarítani. Ezer székely asszonyt és leányt hoztunk ki Udvarhelyről meg Erdővidékről 1943 őszén. Példát mutattak a székely szorgalomból. A napi „norma” 70 kiló paprika megtakarítása volt, ők személyenként 120 kilót adtak ki a kezükből. Igaz, szépen kerestek: napi 20-40 pengőt, amikor egy átlagos napszám alig 2 pengő és 80 fillér volt. Szep-tembertől karácsonyig tartott az idény. A gyár a következő ősze is visszavárta a székely asszonyokat.

Helyettük háború érkezett meg a Duna-tájra. A nép nevében szerveződő új hatalomnak nem volt szüksége a budapesti székelyek egyesületeire, egyáltalán a párt által nehezen ellenőrizhető civil képződményekre. Belügyminiszeri rendelettel 1946. július 4-én feloszlatták Hargitaváralja Jelképes Székely Községet, sok más egyesülettel egyetemben. A belügyminiszter Rajk László, udvarhelyi elődök leszármazottja, aki 1945 késő őszen, még a párizsi békekötés előtt, így nyugtatta bukaresti román elvtársait: „biztosította őket a magyar népi demokrácia nevében, hogy hiába mesterkedik a magyarországi reakció, soha többé nem kell majd a határait megerősíteni.” (*Népi Egység*, 1945. november 8.)

Mi lett Hargitaváralja és a Székely Ház vagonával? Kinek kellett volna elszámolnia vele?

Ez a mostani Székely Ház, a Csengery utcában csak szellemi örököse. Ugyanúgy magánkezdeményezés, mint Hargitaváralja volt. Mint említettem, egy Erdély-rajongó ember önzetlensége hívta létre. A neve: *dr. Nagy Zoltán*. Nem a Székelyföld, hanem a dunántúli Bicske szülte.

Miként vált belőle Erdély-rajongó diák, majd közgazdász? Fülöp József vérteszalji református esperesnek jó tízezer kötetes könyvtára volt Bicskén, köztük az *Erdélyi Szépművés Céh* kiadványai. A fiatal diák sorra kikölcsönözte, falta ezeket a műveket. Bicskén élt 1945 után egy volt brassói tanár, Islik György „erdélyi menekült”. Ezen a tájon nem az egyedüli földönfutó. Vérteszalján a református pap is székely, Pünkösti Sándor. (Megdobban a szívem: első unokatestvérem volt.) Islik György halálakor, 1954-ben Nagy Zoltán hatvan ketetét vásárolt meg a könyvtárából. Egy kicsiny „szellemi Székelyföld” vette körül. Az élmény elkísérte közgazdászként a MÁV Vezérgazgatóságán, majd a Közlekedési Minisztériumban. A könyvek szeretete vezérelte, mikor a közgazdász pályát felcserélte a nyomdavezetői, könyvkiadói szakmára. A Közlekedési Minisztérium Dokumentációs Központjában egyhangúlag igazgatónak választják. 1984-et írtunk. A *Közdok*-hoz – így rövidítik – házi nyomda is tartozott. Nem lenne Nagy Zoltán, ha ennyivel megelégszik. Hamarosan könyveket ad ki, előbb a vasúttal kapcsolatban álló műveket, aztán Gárdonyi-sorozatot, képes albumokat. A Szomszédos Hársfa utcában, a nyomda épületében könyvesbolt nyílik.

Elképzeléseit akkor valósíthatja meg teljességgel, mikor 1994-ben, a magánosítás során megvásárolja a vállalatot. Most már kedve szerint jelentethet meg könyveket, nyilván – a saját kockázatára. Vállalja. Kölcsönöket vesz fel, visszafizeti őket. Továbbra is megjelenteti a Közlekedési Minisztérium kiadványait, helyi újságokat ad ki főváros környéki községek számára, és immár felveheti a versenyt a hallatlanul megszaporodott pesti könyvkiadókkal is.

Ebből a jó értelmű küldetéstudatból született meg benne a *Székely Ház* létrehozásának ötlete. Az épület fölszintjén, amely saját tulajdona, 1998. december 1-jén megnyitotta a kiállítási csarnokot. Több egymásba nyíló szoba, székely faragott bútorokkal berendezve, a falak varrottasokkal borítva. Székely, egyáltalán erdélyi képzőművészek számára újabb bemutatkozási lehetőség Budapesten. Két esztendő alatt tizenhat művész, festő, fafaragó, műhímező állított ki a Székely Házban. A látogatók között, tapasztalataim szerint, nagyon sok a fiatal, Pesten élő székelyek és még inkább Erdély iránt érdeklődő pesti diákok, főiskolások. Bánffy György színművész jegyezte meg a múltkoriban, hogy a Székely Házban – Istennek legyen hála – feltűnően sok fiatalot látni.

Küldetését tekintve, a hajdani Hargitaváralja Jelképes Székely Községet a mai anyaországban jó néhány egyesület, szövetség, társulás vállalhatja elődjének: az Erdélyi Gyülekezet, illetve a Reménység Szigete, amely elsősorban karitatív tevékenységet fejt ki; működik az Erdélyi Körök Országos Szövetsége 19 tagszervezettel; az Erdélyi Szövetség, amely a romániai falurombolások idején alakult; a hagyományok védelmére és ápolására jelentkezett a Magyar Érdékvédelmi Szövetség, amely a külföldön, elsősorban Magyarországon élő erdélyiek odahaza mindegyre megcsorbított érdekeit kívánja oltalmazni, a sérelmeket számon tartani és a világ

elé tární; a gróf Vass Albert Társaság és a Bolyai Egyetem Barátainak Egyesülete vállalt feladatait a nevében hordozza.

Nagy Zoltán dr. nem politikai célt tűzött maga elé. Ennél szerényebbnek érzi a magára vállalt felelősséget. Pedig adott körülmények között még több is. Azt mondja: Szeretném, ha a nemzet szellemi, lelki egységének egy kis, de hathatós műhelye alakulna ki itt, a Csengery utcában.

Beke György

Moldvai emlékeim*

Amikor ezelőtt 61 évvel Moldvába kerültem, nemcsak a világ volt más, hanem én is más voltam. Magyarországon akkor olyan lehetetlen helyzet, olyan nyomor volt, és olyan lehetőségek lógtak a levegőben, mint például Habsburg Ottó hazahozatala, akivel szemben Horthyék az egyetemi diákságot akarták felfegyverezni. Nekem sem az egyik, sem a másik nem volt kenyerem. A másik dolog az volt, hogy Bartók Béla és részben Ady Endre verseinek hatása alatt én a románokat kezdtem tisztelni és szeretni. Amikor megismertem a dallamokat, igyekeztem őket alaposabban megismerni.

Ezért is mentem – részben szökve – Magyarországról Romániába tanulni. Elsősorban románul akartam megtanulni, ezért olyan helyre mentem a Kárpátoktól délre, a Havasalföldre, ahol feltehetően senki nem tud magyarul. Meg is tanultam egy év alatt. Nagy meglepetés ért. Az egyszerű román parasztemberek és a cigányok fogadtak a legszívesebben. Először azt hitték, hogy erdélyi vagyok, de amikor meghallották, hogy Magyarországról jöttem, szinte megsajnálta. Mindenki azt kérdezte: van-e szállásom, ettem-e?

Nagy meglepetés volt számomra, hogy az egyetemi körök is nagyon szívesen fogadtak. Dimitrie Gusti professzor, szociológus – akkor éppen dékán volt, ha jól emlékszem –, és az ő emberei fogadtak a titkárságon. Mindjárt beajánlottak a nyári egyetemre Valea de Munte-ba és a későbbiekben is a szociológus tanársegédek és adjunktusok törődtek velem. Megkérdezték, hogy nem mennék-e velük az ő költségükön egy-egy vidéki tanulmányútra? Ennek köszönhetem, hogy Besszarábiában tölthettem két hetet, egy román faluban Cornovában, azután egy erdélyi faluban, a Fogaras megyei Drăguşban.

Nagyon kedves emlékeim voltak. Cornovában egyszer csak azt mondja az egyik tanársegéd, hogy valaki szeretne velem feltétlenül beszélni, mert meghallotta, hogy egy magyar van itt. Némi aggodalommal mentem oda: vajon milyen emlékei vannak a magyarokról? Megölelt, megcsókolt, ebédre hívott, nagyon boldog volt, hogy egy magyart láthat. Elmondta, hogy mint gránicsár (határőr) három évig volt a magyar határon, valahol Szatmár megyében, és megszerette a magyarokat, milyen nagyszerű, kedves emberek. Végre vendégül láthat egy magyart.

Nekem eszembe se volt, bevallom, hogy Moldvába menjek. A moldvai magyaroktól hamis képzeteim voltak: biztosan nagyon el vannak románosodva, nem érdekes néprajzi szempontból amit ott megtudhatok, én románul akarok tanulni, hogy megismerjem őket. A bukaresti román folklorista, akihez beajánlottak engem, Constantin Brăiloiu nagyszerű ember volt. Ott készültek a legnagyobb néprajzi felvételek, s ő ajánlotta, hogy menjek Moldvába a magyarokhoz. Én először tiltakoztam, de aztán fülébe jutott a magyar tudósoknak, magyarországi pártfogómnak, Györffy Istvánnak is. Kaptam tőle egy dörgedelmes levelet, hogy micsoda dolog ez? Másokat nem engednek oda, engem pedig a románok küldenek és nem akarok menni!? Azonnal menjek Moldvába! Gondoltam, rászánok vagy két hetet és elindultam.

Előzetesen tájékoztam a román földrajzi szótárakban. A század első éveiben minden megyének megjelent a földrajzi szótára, amelyben minden faluról voltak adatok. Mindegyikben pontosan megvolt, hogy hol laknak magyarok, hol van magyar templom a faluban. Az is

* Ennek az írásnak közlésével tisztelgünk a 2001. április 21-én elhunyt szerző emlékének. Elhangzott 1993-ban a Lakatos Demeter Egyesület rendezvényén. (Szerk.)